

Handskrift 62

Författarinnan Astrid Värings arkiv 1892 - 1978

Astrid Glas föddes 1892 i småstaden Umeå, som vid den tidpunkten inte hade mer än drygt 3000 invånare. Båda hennes föräldrar tillhörde kända Umeå-släkter. Pappan, Karl-Erik Glas, var en omtyckt matematiklärare på läroverket i Umeå. Hans far hade varit ledamot i Umeås första stadsfullmäktige från 1863. Mamman, Rosa Glas, var född Scharin. Hon var dotter till den mångsidige företagsledaren Nils August Scharin, som förvandlat familjefirman till det största och mäktigaste handelshuset i Umeå.

Hon var yngsta barnet i en syskonskara på fyra flickor. Den äldsta hette Tyra. Hon blev sedermera hushållslärlarinna på Folkskoleseminariet i Umeå. Astrid och Tyra brevväxlade flitigt med varandra senare i livet. De två andra flickorna, Dagmar och Ragnhild, var mer eller mindre psykiskt sjuka. Deras existens hemlighölls inom familjen. Modern Rosa vårdade flickorna i hemmet till sin död 1921.

Astrid Glas gick tio år i flickskolan, av vilka de två första var förberedande. Hon gick ut flickskolan 1909. Astrid Glas lämnade flickskolan med höga betyg i språk och litteratur. 1910 sökte sig Astrid Glas in till Högre Lärarinneseminariet i Stockholm, där många berömda kvinnor hade fått sin utbildning. Den mest kända var Selma Lagerlöf. Utbildningen var en av de bästa en ung kvinna kunde få vid den här tiden.

I maj 1919 gifte hon sig med prästen och läroverksadjunkten Eugen Väring och flyttade till Vänersborg.

När Astrid Väring flyttade till Vänersborg med sin man, började hennes korrespondens med systemen Tyra. Vissa år var den mycket intensiva andra år uteblev den helt. Brevens är spontana, präglade av stundens stämning och fullklottrade till sista millimetern. I breven får man lära känna brevskriverskan i en mängd vardagliga situationer.

Ett läsår tjänstgjorde hon hos en lantbrukarfamilj, som bodde utanför Falköping. Sin tid där har hon beskrivit i debutromanen *I rang med husets katt* (1924).

I början av 1920-talet dog Astrid Värings föräldrar. Vid bouppteckningen hittade Astrid Väring en liten kista som tillhört hennes farfar. I kistan fann hon farfaderns dagbok och en del andra släktpapper. Upptäckten av släktpappren förstärkte Astrid Värings norrlandsengagemang. År 1926 kom *Frosten* ut. Den handlar om missväxten i Västerbotten på 1860-talet. Året därpå (1927) följde *Vintermyren*, som är en direkt fortsättning på den tidigare romanen. *Frosten* väckte stor uppmärksamhet både hos allmänheten och hos kritikerkåren. Författaren Helmer Grundström menade t.o.m., att Astrid Väring med den romanen hade placerat Västerbotten på den skönlitterära kartan, och att det var hon, som skänkt Västerbotten "den ståtligaste folklivsskildring som någonsin skrivits från övre Norrland".

Hösten 1941 ställde Astrid Väring upp i en pristävling med romanen *Katinka* anordnad av Wahlström & Widstrand, Svensk Filmindustri och *Hemmets Journal* - det s.k. stora svenska romanpriset. För Astrid Väring fick prissumman på 25. 000 kr och försäljningen av boken en ekonomisk betydelse av oanade mått. Nu kunde hon äntligen efter många års slit känna sig någorlunda ekonomiskt oberoende och även satsa på husköp.

Ett halvår efter inflyttningen fick hon en "inackordering", som bidrog till omkostnaderna för huset. Mannen hette Martin Öhman. Han härstammade från Teg utanför Umeå och kände både Astrid Varing och hennes syster sedan deras gemensamma barndom. Förhållandet mellan honom och Astrid Varing utvecklade sig från vänskap till kärlek och så småningom äktenskap. I breven till Tyra märker man en del av den utvecklingen. Dock skymtar en tragisk livshistoria i breven. Han hade blivit orättfärdigt behandlad. Hans upplevelser på Umedalens sjukhus kom att ligga till grund för författarinnans nästa roman *I som har inträden* (1944); den roman som väckte den absolut största uppmärksamheten av alla Astrid Varing's böcker. Än värre blev det året därpå, när romanen filmades (1945) med Georg Rydeberg och Irma Christensson i huvudrollerna. I den intensiva debatt som uppstod i massmedia kunde man urskilja två helt olika ståndpunkter, dels den som företrädde av psykiatriker och annan sjukhuspersonal, dels den som hade förespråkare bland f.d. patienter och deras anhöriga. Den senare gruppen överhopade även Astrid Varing med brev.

Astrid Varing var även en av initiativtagarna till en patientförening vars syfte var att förbättra de intagnas villkor. Föreningen fick namnet De psykiskt sjukas väl. Hon engagerade sig också i debatten. Hon höll föredrag och skrev artiklar.

Att det var ett känsligt ämne Astrid Varing hade berört var uppenbart. Bland annat vände sig Svensk psykiatrisk förening till regeringen för att få filmen stoppad, vilket inte lyckades. Det ledde i stället till att filmen fick ännu större uppmärksamhet, och den redan grundade misstanken, att det kanske inte stod rätt till på de svenska sinnessjukhusen, blev ännu starkare.

Tack vare patientföreningen och alla brev hon fått, hade Astrid Varing verkligen fått en inblick i många tragiska patientöden. Bl.a. hade hon lärt känna många straffriförklarade brottslingars tillvaro på sinnessjukhusen. D.v.s. sådana brottslingar som betraktades som abnorma och därför inte fått någon bestämd strafftid utmätt. Ett sådant öde berättade hon om i sin nästa roman *Du skall icke dräpa* (1946). även i boken *Föranleder ingen åtgärd* (1947) utnyttjade hon de brev och därmed också den kännedom hon fått om f.d. patienter på sinnessjukhus.

För vidare läsning om Astrid Varing och hennes författarskap:

Karin Edlunds licentiatavhandling från 1998: "Länge ville man förmena oss rätten att ha en historia" studier i Astrid Varing's biografi och författarskap fram till andra världskriget.

Samt Karin Edlunds doktorsavhandling från 2003: Från den västerbottniska frostmyren till den socialpolitiska hetluften: Astrid Varing – konservativ författare i folkhemmets Sverige.

Arkivet efter Astrid Varing rymmer 4 hyllmeter handlingar. Volymmässigt störst är manuskript till böcker och noveller. Korrespondensen består av brev till och från familjen. Tidsmässigt omfattar den perioden från 1910- talet fram till 1940- tal. Breven rörande sinnessjukvården är alfabetiskt ordnad och omfattar andra hälften av 1940- talet. Under rubriken samlingar finner man bl.a. recensioner av Astrid Varing's böcker samt fotografier.

Till arkivet har lagts till handlingar rörande Ulla Prytz (1926-2005). Materialet består till övervägande delen av fotografier och filmer. Ulla Prytz var dotter till Astrid Varing.

Umeå 2003-09-22 och 2012-03-05
Forskningsarkivet

Anders Johansson
Arkivarie

Innehållsförteckning

Handskrift 62

Författarinnan Astrid Värings arkiv

Personliga handlingar	62:1
Manuskript	
Manuskript till böcker, noveller och filmer	62:2 - 62:17
Manuskript och utkast till debattinlägg	62:18-62:19
Korrespondens	
Familjekorrespondens 1910- tal – 1940- tal	62:20
Brev från Astrid Väring till Tyra Glas 1910- tal - 1945	62:21 – 62:22
Brev rörande sinnessjukvården. A – Ö	62:23 – 62:27
Övriga brev Brev från författarkollegor, bekanta, förlag samt oidentifierade brev. A – Ö	62:28
Samlingar	
Tidningsurklipp rörande publikationer, artiklar och föredrag	62:29 – 62:33
Tidningsurklipp rörande sinnessjukvården	62:34 – 62:39
Fotografier	62:40 – 62:41
Övrigt	62:42
Handlingar rörande Ulla Prytz Fotografier och filmer	62:43-62:51

Förteckning över Författarinnan Astrid Värings arkiv. Handschrift 62

Personliga handlingar

	Handskriftsnummer
Betyg, meriter etc. 1902-1909. 1912-1914, 1926. Kontrakt och avtal från olika förlag och Myndigheter 1920- tal – 1950- tal. Bouppteckning vid boskillnad 30/12 1937 Vigselbevis 19/6 1919 Almanackor 1920- tal – 1950- tal	62:1

Manuskript

Manuskript till böcker och noveller

Alma och Leonard s. 1-33, maskinskrivet, manuskript, u å Andens duva maskinskrivet manuskript, u å Ann-Sofi och friheten. Följetong s. 1-192, maskinskrivet manuskript, u å Ann-Sofi blir pennskaft. Synopsis, maskinskrivet manuskript, u å Begravningskransen. Novell s. 1-9. 2 ex, handskrivet och handskrivet manuskript, u å. Bergtagen s. 1-11, maskinskrivet manuskript, u å Bland sjöstjärnor och maneter, maskinskrivet manuskript, u å Breven. Novell s. 1-9, maskinskrivet manuskript, u å Britt-Marie vinner skönhetspris, maskinskrivet manuskript, u å	62:2
Både och. Roman. Roman s. 1-187, 3 ex. maskinskrivet manuskript, u å Bästa väninnan s.1-3, maskinskrivet manuskript, u å Bördan. Novell, handskrivet manuskript, u å	62:3
Den gula hästen, maskinskrivet manuskript, u å Den ljusnande framtid s. 1-13, maskinskrivet manuskript, u å Diogenes i en vedlår s. 1-11, maskinskrivet manuskript, u å Duva, maskinskrivet manuskript, u å	62:4

- Du går så lugn. Dikt, maskinskrivet
manuskript, u å
Du skall icke dräpa. Roman 2 ex. synopsis.
maskinskrivna manuskript, 1946
- Eldfregatten. Roman, maskinskrivet 62:5
manuskript, u å
En bärsärk s. 1-17, maskinskrivet manuskript,
u å
En okänd makt s. 1-11 3 ex. maskinskrivet
manuskript u å
En pionjär s. 1-17, maskinskrivet manuskript,
u å
Ett leende s. 1-26, maskinskrivet manuskript,
u å
En vamp. Novell s. 1-15, maskinskrivet
manuskript, u å
Ett skepp kommer lastat. Roman s. 1-174,
maskinskrivet manuskript, u å
Ett spel om liv och död. Novell,
maskinskrivet manuskript, u å
- Familjeinstrumentet s. 82-197, 62:6
maskinskrivet manuskript, u å
Flykten, 3 s. Fragment, maskinskrivet
manuskript, u å
Flykten från Estland. Följetong s. 1-144, 2 ex.
maskinskrivet manuskript, u å
Fredrika Bremer och den nya kvinnan.
Novell s. 1-8, maskinskrivet manuskript, u å
Frosten. Roman, maskinskrivet manuskript,
1926
Fågelholken s. 1-4, maskinskrivet manuskript,
u å
Föranleder ingen åtgärd, maskinskrivet
manuskript, 1947
- Greven blir staty, maskinskrivet manuskript, 62:7
u å
Handskarna, maskinskrivet manuskript, u å
Humoresk, maskinskrivet manuskript, u å
Härmfågeln. Roman s. 1-20,
maskinskrivet manuskript, 1939
I rang med husets katt, 3 ex. maskinskrivna
och handskrivna manuskript, 1924
- I som här inträden. Manuskript till film och 62:8
bok., maskinskrivna manuskript, 1944.
Julkalas, handskrivet manuskript, u å
Katinka, handskrivet manuskript, 1941

- Klockan i byn ringer s. 1-16,
maskinskrivet manuskript, u å
Komma hem. Novell s. 1-10, 2 ex.
maskinskrivet manuskript, u å
Kryckor, maskinskrivet manuskript, u å
Kurvan. Novell s. 1-4, maskinskrivet
manuskript, u å
Kärleksbarnen, handskrivet manuskript, u å
- Leka med elden, handskrivet manuskript, u å 62:9
Lustresan s. 43-148, maskinskrivet
manuskript, u å
Lågan. Novell s. 1-11, maskinskrivet
manuskript, u å
Längtan heter vår arvedel s. 1-143, 2 ex.
maskinskrivet manuskript, 1941
- Manuel mörkrets värdighet s. 1-163. 2 ex. 62:10
maskinskrivet och handskrivet manuskript,
1931
Marja s. 1-48, 4 ex. maskinskrivna och
handskrivna manuskript, 1928
Nikolai s. 1-27, 2 ex. maskinskrivet och
handskrivet manuskript, u å
Norrländskt skeppsbyggeri, 2 ex.
maskinskrivet och handskrivet manuskript,
u å
Nödlandning. Novell s. 1-9, maskinskrivet
manuskript, u å
Olle seglar hem, maskinskrivet manuskript,
u å
Orientering. Novell, maskinskrivet
manuskript, u å
- Resan till romantiken. Roman s. 1-166, 2 ex. 62:11
maskinskrivna manuskript, u å
Rum nr. 29. Novell s. 1-4, maskinskrivet
manuskript, u å
Sen vår. Novell s. 1-8, maskinskrivet
manuskript, u å
Sex tunnor korn s. 1-203, 2 ex. maskinskrivet
manuskript, u å
Skattgömmen, maskinskrivet manuskript, u å
Skeppsbyggeri, 2 ex. handskrivna manuskript,
u å
Skeppet i fjärran s. 3-18, maskinskrivet
manuskript, u å
- Släkten, handskrivet manuskript, u å 62:12
Snapshot från ön, maskinskrivet manuskript,

u å Syster Anna s. 1-25, handskrivet manuskript, u å	
Tre silverskedar. Novell, maskinskrivet manuskript, u å Trollkona. 2 ex. maskinskrivna manuskript, 1956	62:13
Trädet på gott och ont s. 1-168, 3 ex. maskinskrivna manuskript, u å	62:14
Tyskland, 2 ex. maskinskrivna manuskript, u å Vådeld, maskinskrivet manuskript, 1930.	62:15
Handskrivna utkast till manuskript, utan titlar	62:16
Maskinskrivna manuskript utan titlar	62:17
Manuskript och utkast till debattinlägg Handskrivna utkast till brev och artiklar om sinnessjukvård m.m.	62:18
Manuskript till debattinlägg och föreläsningar rörande sinnessjukvården, kvinnofrågor barn samt författande	62:19

Korrespondens

Familjekorrespondens 1910- tal – 1940- tal Brev från Astrid Glas/Väring till familjen samt brev från familjen till Astrid Väring. Telegrambok till brudparet Väring 1919	62:20
Brev från Astrid Väring till Tyra Glas Brev från Astrid Väring till Tyra Glas 1910- tal, 1920- tal. 1930 – 1941.	62:21
Brev från Astrid Väring till Tyra Glas 1942 - 1945	62:22
Brev rörande sinnessjukvården 1940- tal Brev från patienter och deras anhöriga A - F	62:23
Brev från patienter och deras anhöriga G - J	62:24
Brev från patienter och deras anhöriga	62:25

K - P

Brev från patienter och deras anhöriga 62:26
R - Ö

Brev från patienter och deras anhöriga. 62:27
Avsändare okänd eller oidentifierad. 1944 –
1948.

Övriga brev 1930- tal- 1960 - tal 62:28
Brev från författarkollegorna Helmer
Grundström (tre brev daterade 6/2 1959, 1/2
1960 och 5/5 1960), Jan Fridegård (två brev
daterade 1/12 1949 och 13/1 1950) och Albert
Viksten. (två brev daterade 28/8 1942 och
23/10 1947) Bekanta, förlag och beundrare
samt oidentifierade brev. A - Ö

Samlingar

**Tidningsurklipp (ej sinnessjukvård):
artiklar, föredrag, recensioner och noveller**
1920- tal – 1960-tal.

Astrid Värings artiklar i Västerbottens 62:29
Kuriren
Författarföreningar och möten i vilka
Astrid Väring var involverad.
Tysk-nordisk författarkonferens 1931
Intervjuer med Astrid Väring

Diverse tidningsurklipp rörande Astrid Väring 62:30

Recensioner av 62:31
Frosten, Vintermyren, Marja, Manuel, Vådeld
I rang med husets katt. 1920- tal – 1930- tal.

Recensioner av 62:32
Flykten från Estland, Trollkona.
Längtan heter vår arvedel, Slakten, Härmfågel
Känner du väl detta land, Ett skepp kommer
lastat, Katinka
samt allmänt om Astrid Värings författarskap
1930- tal – 1940- tal.

Noveller av Astrid Väring. 1920- tal – 1950- 62:33
tal.
Advent, Alma och Leonard, Amerikabrevet
Arvfiender, Ballongen, Blixten tänder på,
Britt-Marie vinner skönhetspris,
Den gula hästen, Den rätta tonen, Det blå

Spåret, Det högsta spelet, En bärsärk,
Ett spel om liv och död, Flykten, Fågelbordet,
Hamlet i kvarteret Bagaren,
Ingen vanlig kvinna, Kärleken prisar jag,
Lilla Maj och vilddjuret, Luftakrobaten,
Lustgården på heden, Lyckofågeln, Lågan
Längtan heter vår arvedel,
Man måste vara förnuftig,
Minne för livet, Minnesstenen
Offerkällan, Olle seglar hem,
Radiotelegrammet, Ringen, Rösten,
Spegelbilden, Storklockan, Svag is,
Tango Pathetique, Tidig vår,
Två slår den tredje, Tågombyte, Töväder,
Vårvinter, Västkusten intime, Önskekransen

Tidningsurklipp:

sinnessjukvård

Recensioner av och debatt om: 62:34

Du skall icke dräpa.

Föranleder ingen åtgärd.

Romanen I som här inträden

Filmen I som här inträden: Recensioner och 62:35
debatt.

Artiklar om inspelningen av filmen.

Tidningsurklipp samlade till en bok:

Glömda människor

Romanen I som här inträden: Recensioner och 62:36
debatt.

En intervju med Astrid Väring.

Två artiklar från 1980- talet om

Astrid Väring och sinnessjukvården.

Föreningen De psykiskt sjukas väl. 1945 62:37
Fallet dr Tallhagen. 1944-1945

Tidningsurklipp rörande sinnessjukvården 62:38

Tidningsurklipp om rättspsykiatri. 62:39

Fotografier

Fotografier rörande bl.a. familjerna Glas och 62:40
Scharin. 3 album samt 115 pappersbilder.

Fotografier rörande bl.a. familjerna Glas och 62:41
Scharin. 132 pappersbilder.

Övrigt

Namnskylt.	62:42
Stämpel.	
Räkning från Otto Wretlings möbelfirma, dat. 22/4 1918.	
Antavla över släkten Glas, dat. 1887.	
Frimärken.	
Sigill.	
Resplan för O.D sångarfärd i juni 1894.	
Katalog över Högre Elementärläroverket i Umeå, höstterminen 1861.	
Sveriges handel och industri i ord och bild.	
Visitkort.	
Recensioner av andra författares verk, samt artiklar av andra författare	

Handlingar rörande Ulla Prytz

Fotografier och filmer

Fotografier 1870-tal	62.43
Fotografier 1890-tal – 1990-tal	62.44
Negativ 1940-tal – 1960-tal	
Fotografier 1920-tal – 1970-tal	62:45
Fotografier 1930-tal – 1980-tal	62:46
Negativ 1970-tal – 1980-tal	
Fotoalbum 1930-tal – 1950-tal	62:47
Fotoalbum 1950-tal – 1960-tal	62:48
Fotoalbum 1960-tal	62:49
Fotoalbum 1970-tal	62:50
Semesterfilmer 1960- tal- 1970-tal	62:51